

Цетиње, 22. фебруара

Царска кућа Романова навршила је три стотине година од како влада у Русији. Тим поводом приређене су велике свечаности у цијелој Русији, које су почеле јуче и још трају.

Заслуге куће Романова за братску Русију велике су и она је под њом у сваком погледу напредовала и дошла до висине на којој је. Учинио је у свима правцима велике напретке, што јој признају чак и непријатељи њени.

Између куће славних Романова и наше владалачке куће Петровића владале су од увијек срдачни односи и тијесне пријатељске везе, јер је Црна Гора, захваљујући мудрим владарима њеним, стално на братску Русију гледала као на моћну заштитницу, јаког покровитеља и моћну потпору, одајући јој сваку хвалу и дубоко признање.

Зато и народ у Црној Гори из дубине душе жали што је јубилеј владања царске породице Романова пао баш у ове дане, кад није у могућности и када му прилике с поља не дозвољавају, да узме учешћа у овој свечаности и да и овом приликом својој ваздашњој заштитници изрази своју дубоку захвалност и поштовање, које од увијек гаји и према Русији и према уваженим представницима њеним из куће славних Романова.

Јубилеј куће Романова

Петроград, 21. фебруара. — У присуству царевом, царице, царице мати, великих књажева и књагиња, министара, великодостојника, представника вароши одржан је у цркви Св. Петра и Павла парастос свима умрлим царевима из дома Романова. Маклаков је постављен за министра унутрашњих дјела. Сазонов је добио орден Владимира другог реда; министар морине Бијелог Орла. За вријеме богослужења, које ће се одржати у свима црквама Русије 21. фебруара, прочитаће се царски манифест. Царским указом побољшава се стање земљорадника, предузимају се мјере у корист сирочади, опраштају се штампарске кривице учињене до 21. о. м., повраћају се студенти који су били због недозвољених састанака удаљени с универзитета. Осуђенима на смрт због злочинаста претвара се та казна у робију од двадесет година. Руским поданицима који живе без дозволе у иностранству дозвољава се повратак у Русију.

Петроград, 21. фебруара. — Јутрос у 8 сати 21 топовски метак са Петропавловске тврђаве огласио је почетак свечаности. Већ раним јутром улице су испуњене масом свијета. Труп се постројавају уз свирку труба. Огромна маса свијета очекује пред Зимњим Дворцем излазак царске породице за Казанску цркву. Цио простор од Двора до цркве изгледа као море људских глава. Око 11 сати почели су долазити великодостојници, дипломати, чланови двају Дума, депутације

из царевине, Финланије, који су сви отишли у Казанску цркву, пред којом је постројена почасна стража од дворских гренадира. При појави царске поворке из Двора безбројна маса свијета поздравила је царску породицу с неописивим „хура“. Царска породица вози се у троја кола у пратњи конвоја дворског у живописном одјелу Кавказаца. На цијелом простору одушевљени узвици пратили су царску породицу. На уласку у катедралу царску породицу поздравио је патријарх Антиох. Кад су цар, двије царице и цесаревић заузели своја мјеста почела је служба божја према утврђеном програму. У један сат послје подне царска се породица повратила у Зимњи Дворац праћена одушевљеним узвицима „хура“ који су се стапали са звоњењем свију звона у вароши. Цијела варош даје слику огромне свечаности; и ако маса свијета по улицама, свуда влада примјеран ред. У три сата послје подне почеше долазити у Зимњи Дворац на честитање: високо свјештенство, витези Светоандрејски, министри с Коковцевим, државни савјетници, Дума, њени предсједници, сенатори, царева свита, веледостојници. У четири сата Величанства су примила честитања патријарха Антиохија, српског митрополита, Емира Бухаре Кана Киве, монголске ми-

сије. У четири сата цар, обје царице и цесаревић, праћени осталим члановима царске породице, уђоше у концертну салу. Цар и цесаревић ношаху униформу батаљона стријелаца царевих, са лентом Св. Андреје. Затим је отпочело примање честитања. Предсједник Думе поздравио је цара говором. Честитања су вршена групама које су царицама љубиле руке. Послије честитања Коковцев је поднио Величанствима знак јубилеја који ће се носити на прсима, иза чега Величанства уђоше у унутрашње одеље.

Петроград, 22. фебруара. — Од раног јутра ушљед огромне масе свијета у главнијим улицама вароши обустављен је сваки колски и трамвајски промет. Варош величанствено окићена и освијетљена. Свуда влада највеће одушевљење и ред. Из свију вароши царства стижу депеше о свечаностима. Ушљед огромних маса народа на божјој служби морао се царски манифест читати на јавним мјестима. Свуда су приређени концерти, дневне позоришне представе, забаве у баштама и јавним мјестима за народ, бесплатни ручкови за сиромашније класе. Вароши су сјајно освијетљене, а особито су се одликовале прославом јубилеја: Москва, Кијев, Кострома и Тифлис.

Рат на Балкану

Цетиње, 22. фебруара
Турској је требало да је савезне балканске државе сасвијем притјерају уза зид и да загрозе целокупном њеном посједу у Европи, па чак и самој њеној пријестоници, па да увиди, да нити може нити хоће имати икакве користи од продужења рата, него, напротив, да њиме може изгубити и оно што је до сада сачувала. Рат јој ништа не доноси, него јој може све понијети, па сад хвата за скут велике силе не би ли је оне заштитиле и сачувале. Требало је, да је добро савезници и сад продумсају, па да стекне уверење, да јој је једини спас у миру.

Кад су јој то раније говорили, она се правила невјешта и уљуљкивала се празним надама, а сада је и те наде напустише, те ето напреже пошљедњу своју снагу да ангажује велике силе како би је оне спасле од неминузне пропасти и извукле из овог тешког стања, у коме се сама својом тврдоглавошћу увалила.

Тако се сад од турске стране живо ради да се дође до мира, па су ту њену жељу и велике силе прихватиле и у томе погледу учиниле потребне кораке код балканских савезника.

Како је у то дошао и пад Јањине, то ће и ова најновија пobjеда савезничког оружја још више допринијети, да се са Босфора још очајније подигне вапај за мир.

Скори мир није у изгледу, а да се он постигне неће сад ићи ни мало лакше него прије. Прије онавања рата било је спора само око Једрена, али сада су настала многа нова питања, те су и захтеви савезника већи. Кад Турска није

прихватила мир кад јој се пружао, него је наставила рат и поред тога што јој је нарочито наговјештавано да ће јој он само од штете бити, и право је и разлог је, да сад сноси и све пошљедице, јер је њено тврдоглавство продужењем рата изазвало много излишних жртава, као год и многа друга питања.

Зато и изгледа на скори мир никакво не одговарају стварности, а већ ни савезне балканске државе неће дозвољавати да се при поновљеним преговорима одиграва оно исто што је било приликом преговора у Лондону; прво ће се тражити да се утврди база за преговоре, па тек онда приступити преговорима за склапање мира, јер се према Турској и онако до сада и сувише обзира имало.

Велика неочекивања

Петроградско „Н. Време“ од 15. т. м. под горњим насловом доноси следећи чланак.

Тек се видјело, да ће балкански рат срушити Турску, на позорницу се појавила аустроугарска дипломатија и до овог часа заузимање на њој прво мјесто.

У предстојећој дноби европских турских покрајина Аустро-Угарска сматра себе главним наслједником. Она је затражила дио земаља, како већ завојеваних тако и оних, које се налазе још у турским рукама у пространој области, којој унапријед дају из дипломатске стидљивости почасно наименовање независне Арбаније, али уз то установљују такав поредак, да у ствари ова свежа створена независна држава, мора постати обичном аустриским провинцијом, по примјеру Босне и Херцеговине. Ради тога је Аустрија захтјевала да се Србија одрече о-

својеног јадранског приморја. Ради тога она настоји да лиши Црну Гору Скадра и да увелича Арбанију добрим дијелом Македоније. Незадовољавајући се ни тим, она би хтјела да Солун претвори у неутрални град, и да јој се остави искључно право пута у тај порат. Тако би Србија дужна била да у својој сопственој земљи уступи дио својих суверених права Аустрији. Најпослије аустро-угарска дипломатија потакла је Румуњску да тражи од Бугарске уступак бугарске земље са градом Силистрије.

Из самог почетка ми чујемо саопштења о напорима нашег иностраног министарства, да стане на пут тих грабљивих намјера. Што више, не једном чинило се видјети, да руски дипломати постепено сузбијају своје аустриске противнике, принуђавајући их да напуштају једну позицију за другом; ток тајанствених приговора приказивао се као читав ред пobjеда правде и правичности над безаконим аустриским прохтејима.

Није се могло не вјеровати тим гласовима: још никад руска дипломатија није била у срећнијем положају, који јој је унапријед обезбјеђивао успјех у одбијању ни чим не оправданих аустриских захтјева. Русија се потпуно опоравила послје рата на далеком истоку, и постала здравија, богатија и силнија, него ли је икад била. Она је изашла из усамљености и упореду с њом стоје двије велике силе, које су животно заинтересоване у нашем престижу, у нашим успјесима, и нашој моћи. Сврх тога на Балкану вољом судбине, упорним трудом и патриотским подвигом подигла се нова сила, Русији пријатељска и с нама крвљу свезана. За све доба наше најновије историје ми нијесмо били у тако сјајном положају. А супарник наше дипломатије напротив нашао се сасвим у рђавом положају. Италија тек што је довршила дуги и изнурјујући рат, који је испразнио цио ратни фонд. Осим тога италијански интереси на балканском полуострву ни издалека се не слажу с аустриским интересима. Њемачка, која је испустила из својих рука управу судбе тројног савеза, труди се да умјери славолубиве намјере аустриске дипломатије, која безрасудно вуче цио савез на опасне путеве. Савез обвезује Њемачку, да изађе на поље, ако Аустрија ступи у рат с Русијом, зато ради своје сопствене користи мора Њемачка задржавати ратоборност бечких позитивара. Јавни савезник Аустрије из својих државних интереса принуђен је да буде тајним пристаом њених дипломатских противника.

На тај начин Аустро-Угарска дипломатски налази се усамљена. Из политичке етикете италијански и германски дипломати при савјетовању и у преписци с преставницима тројног споразума морају бити на страни својих аустриских другова. Али није за никога тајна, да они у исто доба раде, да задрже Аустрију од ратне опасности.

Аустрија је усамљена. Усамљена, неправда, и осим тога жалосно слабосилна. Пријетећи ратом сусједица, она, која до сада није ниједну пobjеду одржала на бојним пољима, већ је нанијела сама себи

унутрашњи разгром. Њезине новчане резерве већ су исцрпљене; она не може наћи средстава за своје ратне замисли ни путем унутрашњег зајма, ни изван границе; њезина трговина и индустрија преживљује тешку кризу; фабрике се затварају, радничке руке остају на улици; покрајине читаве почињу глад трпјети; у становништву разних народности шири се узнемирујуће разногласије; најпослије и у самој војсци појављују се најопаснији знаци грознога расула.

Таква је општа слика положаја. С једне стране Аустрија је усамљена. С друге — тројни споразум, поткријепањен балканским савезом, опијеним побједама и националним одушевљењем. У таквим приликама зар треба много дипломатског искуства, да се одбије маскарадно насртање веселог Беча? При тако ријетком споју свих прилика у корист руске дипломатије зар се могло сумњати у њен потпун успјех?

Да видимо. Наше министарство иностраних дјела пристало је на захтјев Аустрије да Србија остави Јадранско приморје. Оно је пристало да знатни дио турске земље, које су савезници заузели цијеном драгоцене крви њихове херојске војске, напусте. Оно је пристало, како се говори, на дипломатско принуђење Бугарске, да уступи Румунској Силистрију. Оно је пристало да се преда Скадар, опсађен црногорско-српском војском, аустријској Арбанији. Оно се не справља станути на пут аустријској дипломатији, која хоће да отме побједиоцима Солун и да оснује јеврејску републику. Оно најпослије измирује се са жељом Аустрије, да она за себе добије искључиво право пута кроз Србију у ново јеврејско царство на Егејском мору.

Говори се, да у наше доба нема чудеса. Али зар ово није право чудо? Аустријски дипломати располажу државом, разривеном унутрашњим раздором, националним споровима, економским недаћама, финансијским разгромом, војним недоумјењем. На расположењу руских дипломата стоји велика држава са неисцрпном животном снагом, са великом армијом жедном своје славе, помрачене несрећном судбином. Аустријска дипломатија на крају крајева је усамљена; руско министарство иностраних дјела уза се има двије велике силе и херојски балкански савез. Аустријски захтјеви су неправедни, вртловурјече смислу савремених историјских догађаја, угрожавају миру Јевропе и будућем миру на Балкану. Руски приговори на те захтјеве су оправдани, разумни и подржани неспорном силом. Ипак сви прохтјеви аустроугарске дипломатије добивају потпуно и сјајно задовољење.

Зар ово није чудо? Које сада по правди припада најименовање дипломатског чудотворца: грофу Берхтолду или Сазонову?

Црна Гора и Скадар

„Hamburgischer Korrespondent“ доноси у једном од својих пошљедњих бројева чланак под горњим насловом, у коме вели:

Изгледа да су се Аустро-Угарска и Русија споразумјеле у томе, да тврђава Скадар, око које се води борба од почетка балканског рата, припадне будућој новооснивајућој Арбанији, не Црној Гори, чак и онда не, ако пошљедњом пође за руком исту тврђаву да заузме.

Поводом тога нам пише један Хамбургашки, који добро познаје прилике црногорске:

Да и не расправљам способност живљења самосталне Арбаније, чини ми се у првом реду важно, да се нови покушај не треба да узима на штету старијих држава. У првом реду би морала дакле стојати животна способност Црне Горе, а не Арбаније, те не би смјела бити злоупотребљена на корист нових подузећа,

чији успјех је још сумњив. Па нек се покуша и могућност склапања арбанских племена у јадан народ, само кад тиме не би могућност развијања Црне Горе била угрожена. Но о ничему мањему се не ради за Краља Николу, на име, о питању екзистенције, а не о цијени династичке цијене, побједе, као што то „Нова Сл. Преса“ вели. Није тешко за то наћи непристрасно у самој ствари разумљиво сведочанство, које се нимало не додирује са спорним странама. Њемачка научељачка марљивост и ту је тихим радом прикупила материјал. Прво и до сада једино чисто научно опширно дело о Црној Гори потиче из пера њемачког географа д-ра Бернхарда Шварца, на темељу сопствених опажања за вријеме дугог боравка у самој земљи, коју је Шварц у свим правцима пропутовао. То је дело изашло 1883. код Фроберга у Лајпцигу, а 1888. код Балдмуса у истом мјесту, у напромијењеној штампи, те говори о земљи црних брда у данашњим границама. Није могуће ставити се насупрот суду и мишљењу овог научног стручњака. У поглављу: „Хоризонтални састав тла“ додаје овом наслову већ на почетку као поднаслов: „Граница у старом и новом добу. Неминовна поправка исте у будућности“. Он упозорјева на то, да би било немогуће спријечити непрестаним бојевима очеличени народ у његовом нагону проширења и стегнути га на високу кришу путању, која је била згодна као заклон за браниоце слободе против Турака, али која није у стању да привлачи дуготрајно сталне населинике, те да им пружи издржавање и све што је потребно за здраво развијање државног бића. Географски пак потез горских долина гони Црногорце увијек пут југа. „Према свему томе“, стоји дословце, „мораћемо корист, из којег је никла крвава прошлост Црне Горе, тражити и изван самог народа. И то мора географско задовољством испунити, да га (наиме тај коријен) налазимо у односима, на које баш од њега заступана наука баца јасну свијетлост. Нигде на земљи на име није никад јасније на дан дошло, шта морају значити природне границе и какву тешку порешку чини политика кад се на њих не обазире, као тамо.“

Након што Шварц говори о важним територијалним проширењима, које је Црна Гора добила на берлинском конгресу, он додикује Црногорцима: „Пренесите ваше тежиште на југ, на Скадарско Језеро“ и завршује овако:

„Тим више треба жажити, да је европска дипломатија у погледу ове кардиналне тачке само подла дјела свршила, односно да се од страшила такване арбанске лиге, која је свакако лукав приназак порте, дала удаљити од наприје широк планова. Ушљед тога је само једна обала Бојане дошла у посјед Црне Горе. Тек, ми Нијемци, која је слична природна диоба онога, што по природи заједно припада, доста крви коштало, можемо пресудити, што то значи! Уз то долази још, да код Бојане такво здравом разуму противно правило двојструко штетно мора дјеловати, јер ова, по себи божанствена, широка и дубока ријека сасвим јасно треба поправка, да испуни своје звање, да буде једна од најважнијих вода југа. Али који ће од обичу посједника, који стоје један наспрам другога справним пушкама, наћи довољно мира и новаца, да то дјело изведе? Уосталом припада Црној Гори само најдоњи дио ријеке. Већ прије него се достигне половина његовог целокупног тока, повлачи се граница опет сјеверно наатраг и иде онда преко средине језера.“ Наиме, да не би граница пролазила од већ близу Скадра, под чијим угврђењима истиче Бојана из језера. „Шта корист“, вели Шварц надаље, тако ће се с правом питати, ушће ријеке, кад су остали дјелови ове воде у рукама једног непријатељског, осим тога лијеног и пропалог соја? И сама вриједност Скадарског Језера бива диобом сведена на нулу.“

Након што се то даље извађа и тражи неминовна припадност сјеверне језерске равнице као кључа (земљишта за извоз) трговачког мјеста Подгорице, држи Шварц, све кад би се хтјело да се Турци, по могућности, штеде, сад Арбанију, ову границу на страни Скадра као најмање могућу за тражење: У интересу Црне Горе, као у интересу европског мира, који на жалост још увијек зависи од мира на Балкану, морамо жељети поновну поправку граница или боље наравно докрајчење већ уведених изравнања. То би прије свега морало проистећи из тога, да Црној Гори припадне цијело Скадарско Језеро и цијела Бојана, јер су обје неопходно потребне за екзистенцију Ц. Горе, а осим тога припадају ријечном подручју те земље. Али пошто насин горњо-арбанаски слапа вода: према средини Језера, а Скадар, већ да би се мо-

гло утврдити господство на Бојани, морао би такође припасти Црној Гори, то би се тек врхунци иза вароши могли као темељи границе узети и тада сићи на по страни огранак, који се од главног дијела поменутог горја јужно спушта, на име Зукали, који досије висину од 1800 мет. и шаље воду како у Бојану тако и у Дрин“. Да такво закржљивање мора да уђе у данашњу арбанаску језичну зону, признате и Шварц, али га оснива осим на географским и политичким потребама још изразито на томе, да „оцећај народног јединства међу многобројним, међусобно крвним се арбанаским племенима у истину не постоји и оснивање једног јединственог народа и државе арбанаске за сада је барем ствар немогућности.“

То се чак ни данас не да остварити, јер задњих 25 година турског господства тамо не протекоше друкчије него и претходна стољећа.

Након што се народ до крајњих граница у животима људским и финансијама исцрпио, да постигне свој животни циљ, неће моћи мирно посматрати, да при закључку мира, као што се већ често дешавало, буде лишен свега. Промислимо само жртве тих чегири држава ратујућих у сразмјеру са бројем становништва и богатством земље, обзиром на број седмица, у току којих сваки од тих народа стоји на бојном пољу, а да се процијене огромне жртве Црне Горе за заједничку ствар. И ето свака од те три друге краљевине добиће велики дио земље, само Црна Гора сразмјерно незнатан. Имао би им се одрећи за увијек кључ њиховог положаја, без којег нијесу господари у својој кући: несигурни према споља, независни при свом културном раду у унутрашњости. Зар ће и у будуће морати гледати, како им језеро и оно мало плодне земље у равници око језера самог поплавује! Турцима је било свеједно, чак ако су поплавом и њихова сопствена поља била пустошена и цијело пазарско подпредграје Скадра под водом стајало. Зар се Црногорци могу надати томе, да ће њихови нови сусједи преко очекивања ипак бити способни за оснивање јединствене државе, да ће након толико стољећа одучити од крвне освете и племенских обичаја, да ће се након установе једног алфабета и једног језика писменог бити приступачни и вишим културним задацима, а касније можда тако човекољубиви, да ће за љубав Црногорца регулисати ток Бојане под утврђењима Скадра, а да Црна Гора узмогне отворити своје језеро паробродима, које би само кроз арбанаско земљиште могло унутра? Црногорци нијесу тако хладнокрвни приори. Разлицирани кismet је особина турског народа, али Црногорцу сасвим немогућа.

Затим писац чланка наводи историске податке где и како је Црна Гора била остављена од Европе на чедилу, све до дана данашњега, те завршава:

Поглед у прошлост учи нас да се на природним границама Црне Горе војевало и да ће се војевати, док развијање Црне Горе не пађе свој у географском и природном смислу природни и за развој способни закључак. На политичким конгресима лењиром повучена линија преко брда и долина, неће ни Црногорцима ни Арбанасима улијевати поштовања. Док два тако ратоборна народа не буду развијени горским косама, мораће, као што већ рече Шварц, стојати једно наспрам другога с пушком у руци, те ће при најмањем поводу пушке саме од себе опалити. Не би дакле, као што „Н. Сл. Преса“ вели „била зла судбина Црне Горе исправљена на штету Арбанаса и будућег мира на Балкану“, већ би баш противно мир на Балкану био осигуран само тиме да Арбанаси ради мира и развијања свих балканских народа, дакле себе самих, да и они једну малу жртву допринесу, кад им велике силе бацају народну самосталност као дар у skut, за коју су се остала словенска племена борила и крвавила толико стољећа.

Нови клин у словенско месо?

О ситуацији на Балкану „Novi Rički List“, доноси овај информативан чланак:

Друга фаза балканског рата, од прекинућа лондонских мировних преговора, разликује се битно од првог дијела рата, до склопљена примирја. Савезници су нејероватном брзином, сломив турску силу код Куманова и Лиле Бургаса, за мало више од мјесец дана очистили све земље, за ослобођење којих бихаху загрезили у рат, од турске војске, те потиснуле њене јадне разбијене остатке преко пошљедње одбранбене линије самога главног града отоманског царства. Балканци су тим својим славним дјелом открили себе свијету, своју војничку и културну снагу, неугодно изненадили оне, који су њих омаловажавали и прецењивали расто-

чену моћ некад снажне турске империје. Турска је била присиљена, да спасе и остатак свог европског посједа са самим главним градом а можда и саму своју екзистенцију у Азији, затражити мир и балкански савезници, са ловорикама стеченим на крвавим бојиштима, упутити се у мировне преговоре на жељу Европе, која је сада морала темељито коригирати свој суд о балканским народима.

Познато је, како је након дугих преговарања, у којима су Балканци, након војничког, морали издржати прави дипломатски рат против тактике завлачења препредене Порте, била ова скоро већ прихватила све услове савезника, кад је младотурски државни удар поновно разбухнуо тинајућу ратну зубљу. И тако, након толиког драгоценог времена, преузео је поновно убојиту ријеч гол.

Овај поновни рат разликује се од пријашњег у томе, што сада не долазе са ратишта у толиком обилу и тако често вјешти о сјајним и одлучним побједама савезничког оружја. Бојна срећа није се ни сада изневерила савезницима, Турци не могу ни издржати дефанзиву, а камо ли презети офанзиву, како су се надали усијани Младотурци и што би им било нужно не да што спасу, него да још више не изгубе; побједе су унијели савезници у свим овећим биткама, али не пратимо више њихове заставе у наглом напредовању побједоносних кохорта елементарном снагом проваљујуће бујине. Разлог је томе сама нарав садашњих ратних операција. У првој фази рата радило се о томе, да се протера непријатељ из земаља, које се хтјело ослободити, био је рат већином на отвореним бојним пољанама, где су могуће брзе кретење, хитна акција, дочим је рат у овој другој фази већим дјелом опсадни. Опседају се Једрена, Скадар и Јанина, а савезницима није до тога, да скрше уз силне жртве турску одбрану на линији Чаталде, знајући добро, да се из мотива интернационалне политике не могу налати будућој граници преко те линије. Сву акцију концентrirали су по том савезници у опсадама ових турских тврђава, што се одржало као оточи у окрупиралим земаљама, једино продиру даље на полу току Галипољу, да евентуално отворе дарданелски пролаз грчкој флоти, и на том су поновом ратишту извојевали већ сјајних побједа. Опсадни рат је по својој нарави дуготрајнији, па зато балкански рат у своје наставку нема оне карактеристике брзине и обила ратних догађаја, којом се одликовао у првој фази. Осим тога неповољна времена и велике снијегне мећаве отешчавају знатно, гдјекад управо немогућују ратне операције. Гледе судбине самога рата не може постојати каква сумња, па ни сами Турци не гоје варавах пада, што доказују опетовани покушаји Порте, да склопи Европу на интервенцију у прилог мира, а још рјечитије најновија изјава Хаки наше поклисарској реунији, да Турска сада прихваћа савјете велесила, то јест да је садашња младотурска влада спремна учинити оно, што је хтјела и ради чега је била збачена пријашња влада. Питање дакле мира између балканског савеза и Турске је питање само времена, па ће Турска морати пристати само на услове, које ће јој диктирати савезници, када они скрше и пошљедњи њен отпор.

Између прве и садашње фазе балканског рата постоји још једна разлика. Док су у првој фази интерес зачуђене звност ансорибирала ратна дјела, док је јавно оружја код Куманова, Скопља, Киркилисе, Лиле Бургаса и осталих позоришта славних савезничких побједа држао некако у позадини политичка питања, насталих ушљед балканског рата, већ прије закључка примирја, а још више за мировних преговора и паралелног вијећања амбасадорске реуније у Лондону, ступила су сад та питања у први ред, па занимање за разне дипломатске акције око ријешења ових питања није ослабило ни ушљед наставка рата. Рат не може сад донијети изненађења, сигурно је да ће Турска морати на крају прихватити услове савезника, но непознанице и неизвесности оће политичке ситуације крију се сада у питањима, која су посредно у вези са ратом, а та су у првом реду питање делимитирања Арбаније и румунско-бугарски спор.

Питање граница будуће самосталне арбанске државе претресује се сада у поклисарској конференцији у Лондону. Расправа о том предмету рекли да баш не тече глатко, а главна је потешкоћа у диференцијама између становишта Русије и Аустро-Угарске, од којих прва заговара жеље и Србије и Црне Горе, друга пак настоји да Арбанија добије што могуће већи опсег, не само са Скадром, него и са неким од градова окупираних од Срба поименце: Ђаковом, Џибром и Пећи. Диференције су те, које није изгладила још дипломатија па ни мисија принца Хоенлове, уза сва приповијеђања и величања бечке штампе о њезином тобож-

нем успјеху, уза све опегавано лансира- не комбинације и вијести исте штампе, да је Русија потпуно узмакнула и напус- тила своје становиште. Може се слобод- но вјеровати у толико истицану мирољуби- вост свих европејских велевласти, али је сигурно, да су диференције између аустријског и руског становишта у ал- банском питању врло знатне, а подржа- ње силне војске под оружјем у обим др- жавама не може дакако располагати оп- тимистично.

Друго питање, које је за час још шкак- ливине а свакако у много акутнијем ста- њу, јест спор између Румуњске и Бугар- ске ради Добруџе. Тим смо се питањем бавили више пута опширно на овоме мјесту, а ради се, како је познато, о на- гради за неутралност у балканскоме рату, који тражи Румуњска од Бугарске у форми одступа територија Добруџе, један трокут, са градом Силистријом. Директни прего- вори, који су се водили између софијске и букарештске владе, нијесу довели до резултата. Бугарска се толико прибли- жила румуњском становишту да је прист- тала на одступ већег дијела затраженог територија, на саму Силистрију неће да даде. Да покаже да јој није до стратеш- ког доминирања Добруџе, изјавила се Бугарска спремношћу одступити тврђаве Силистрије, чим би град изгубио сваку стратешку важност, али сами град није вољна одступити. Са румуњске се стране говори: „Кад град нема без тврђаве ни- какове важности, зашто га онда не дате?“ Одговарају са сличним унитом Бугари: „Кад град нема важности, зашто га тра- жите?“

Оба су аргумента добра — дакако бо- љи од онога, који даје — на је тако ово питање више „point d'honneur“, питање својељубља, него ли питање, које би било вредно озбиљног сукоба. Но ипак о ту тачку запаше директни румуњско-бугар- ски преговори и на пријетње Румуњске, да ће напасти свог сусједа са леђа, док је запослен сасма у рату са Турском, нашла се Европа присиљеном понуди- ти посредовање.

Ту понуду прихватиле су и Бугарска и Румуњска и тако је за час уклоњена по- гибељ оружаног сукоба између обих зе- маља, погубељ тим већа, што би се без сумње умијешала у спор која велевласт, а то би изазвало европејски рат. Каква ће бити форма посредовања велевласти, није још одлучено, но успјех истоба је врло проблематичан, и то јер Румуњска прихвата посредовање уз такве увјете, који га скоро чине илузорним. Ти су увјети, како се дознаје: да посредовање мора бити брзо, услиједити наике за 10—15 дана; да Румуњска не одступа од минимума својих захтјева, приопћеног бу- гарској влади, тражи дакле и Силистрију; да се Румуњска у случају неуспјеха по- средовања неће подврћи изборном су- ду, већ придржаје себи потпуно сло- боду акције за ретификацију границе.

Прихват посредовања са оваким ре- сервама, не може улијевати никаквих те- мељитих нада у успјех саме акције веле- власти. Погибељи дакле овог спора за мир Европе није нестало пристајањем обих влада на посредовање велевласти, и овакав увјетни прихват истоба са стра- не Румуњске није друго но још већа пре- сија на Бугарску, да њу, у случају не- прихвата румуњских захтјева, учини од- говорном за све пошљедице. То је поз, примакнут још ближе врату.

А Румуњска то чини, сигурна помоћи свих непријатеља Славенства, оних, који у свакој пригоди траже, да му подметну запреке. Балкански Славени ојачали су се сада, повећали своје територије; тре- ба им зато заботи негдје клин. Досад је Санџак као клин дијелио двије српске државе, мјеште тога мора се сад ојачати још више Румуњску, да буде још чврш- њи клин између сјеверних и јужних Сла- вена. Клин за... клин.

Једна грдна грешка Турске

Војни стручњак бечке „Н. С. Пресе“ пи- ше: На свима тачкама ратишта настао је застој због невремена. Најважнији дога- ђај свакако је говор великог везира, кад је на дарданелским водама инспирао флоту. Везир је напоменуо, да је султан увидио, да се неуспјеси Турака имају при- писати слабости ратне флоте, па је рекао да ће Турска убрзо имати јаку морнари- цу. Доиста, из догађаја балканског рата може се тачно доказати, да је јака флота врло важна и за копнени рат.

Да је нешто Турска у почетку овог рата имала јаку флоту, Грчка би морала остати неутрална или би, шта више, морала би- ти Бугарској савезница, или би иначе ње- ни најбогатији градови и острва били из- ложени нападајима турске флоте и Грци би морали нећи дио своје војске поста- вити на мјестима, којима пријети опас- ност, а Турска би могла знатан дио вој-

ске употребити за нешто друго. Велика отпорна снага турске војске у Јањини и одреди Цавид-пашине и Кара Саид-па- шине војске, који би могли притећи у помоћ било главној војсци, било Скадру, показује, колико би Турцима ваљала јака флота, која би јој била од велике ко- ристи.

Да су Турци нешто имали јаку флоту, могли су одмах у почетку рата превести из Мале Азије војску, која тек сад стиже на ратиште. Турска трговачка морнарица има доста бродова, те би, под заштитом јаке ратне флоте, могла на једанпут пре- вести педесет до шездесет хиљада војни- ка. За ова четири мјесеца, од како траје рат, могла је Турска лако истурити на бо- јишту 250.000 војске, који, све да су на почетку рата почели наступати, не би ни до дан-данас стигли тамо, гдје би им ва- љало подијелити мејдан с непријатељем.

Ако се Турска поучи овијем ратом, стварањем флоте удариће нешто најваж- није што може да уради. Грчка морна- рица развија се брзо, а можда ће и Бу- гарска за неколико година створити фло- ту, која ће улијевати респект.

Велики супарници

Исход рата на Балкану имаће недогле- дних пошљедица. Пада у очи, да Њемач- ка баш сада повећана војску и ако не стоји особито добро у финансиском по- гледу.

Француска ће одобрити 500 милиона франка да убрза оружање. Она у мирно вријеме у активној војсци има 546.000 вој- ника, а Њемачка ће за коју годину др- жати у мирно доба 850.000 људи под оружјем. Нова војна реформа у Њемач- кој у повећавању војске бацила је Фран- цуску у бригу. Њемачки буџет има стал- но 120 милиона марака дефицита а због војног закона од претпирошле године било је до сад по милијарде (500.000.000) марака дефицита. Дефицит још није по- кривен а Њемачка ето повећава војску. То пренеражава Французе, тим већма што Њемачка не стои новчано особито сјајно. Јасно је као дан, да толики терет неће Њемачка бити кадра дуго носити и природно је, да ће гледати, да га се опорости. Види се, да Њјемци виде, да није далеко дан, у који ће им ваљати подијелити можда пошљедњи велики меј- дан са својом и њином противницом Фран- цуском.

Врло је значајно, да је баш у овим су- морним и судбоносним данима пријатељ- ство међу Русијом и Француском дости- гло врхунац и цар свију Руса није, чини нам се, никад био љубазнији према Француској. То је велика утјеха за Фран- цуску, јер се легије словенског цара не могу прегледати.

Владарско признање Зећанима у рату

И ако доцкан, предајемо јавности не- што, што не смије остати необзанањено. Познато је, да десно крило Зетског Одрета пред Скадром чине три зетска баталиона: *донозетски*, *љешкојовски* и *горњозетски*, који држе позиције од Ска- дарског Језера на исток у пољу Штоју испод Враке, а према турским редутима, који су у том пољу поред села Голема и Добрача. Да би Врховни командант војске, наш узвишени Краљ и Господар, дао видног знака како је задовољан др- жањем Зећана у овом рату, Он је о про- шлом Митровудне тих дана од капетана посталом командиру Андрији Раичевићу, непосредном командату зетских баталио- на (који у рату чине као бригаду за се- бе), упутио с Ријеке Црнојевића на Враку телеграм ове садржине:

„Г. командиру Андрији Раичевићу
Груда.

Изручи Краљевски Ми поздрав сви- јема војницима под твојом командом и Моју захвалност на њихово јуначко по- нашање према непријатељу. На сваки четни барјак даривам по златну медаљу, а по пет златних медаља на чегу и по тридесет и пет сребрних и уз то шаљем Ви пиће — 50 наполеона. — Краљ“.

Г. Раичевић је сјутрадан одговорио Го- сподару овим телеграмом:

„Његовом Величанству Краљу Господару
Ријека.

Веома тронут Твојом високом благона- клоношћу, коју указа мени, старјешинама и војницима подручног ми одреда — из- јављујем у име свијех најоданију благо- дарност, увјеравајући Вас да ћемо се и у будуће старати да будемо достојни високог одликовања, имајући пред очима опште интересе драге нам Домовине. — Командир А. Раичевић“.

Закључење мира

Нови предлози о миру

Цариград, 19. фебруара. — Из вјерног извора тврди се, да је ве- лики везир посредовањем руског амбасадора учинио Бугарској нове предлоге о миру, по коме би гра- ница полазила из залива у околи- ни С. Стефана 11 километара од рта Иниаде и ишла током ријека Реснија и Марице. Једрене би при- пале Бугарској под извјесним гаран- тијама. — Бугари нијесу гађали италијански параброд „Монцу“, која се случајно насукала. Италијански брод, кога су Бугари гађали, зове се „Аусонија“ из Ђенове, ма није погођен.

Саопштење Грчкој

Атина, 20. фебруара. — Синоћ у 7 сати посланици шест великих сила дошли су у министарство и- ностраних дјела и заједнички су са- општили Коромиласу да је Порта затражила посредовање великих си- ла односно закључења мира и пи- тали су да ли ће грчка влада усво- јити предлог. Министар је захвалио и изјавио да му је потребно време- на док се споразумије са савезни- цима прије него што одговори.

Посредовање велесила

Софија, 20. фебруара — Сјутра у јутро ће посланици великих сила понудити Бугарској влади посре- довање о брзом закључењу мира.

Велесиле и Бугарска

Софија, 21. фнбруара. — Посла- ници велесила учинили су данас на подне корак код Гешова обавјестив- ши га, да је Турска затражила по- средовање велесила у циљу мира и питавши да ли је Бугарска вла- да вољна да прихвати то посредова- ње. Гешов је захвалио и одговорио, да мора то саопштење да изнесе пред министарски савјет и да се споразумије са савезницима однос- но одговора.

Велесиле и порта

Лондон, 21. фебруара. „Рајтер“ доноси да у посредовању велесила не може бити питање о новим пре- длозима и условима портиним.

Грчки успјеси

Заузимање Санти Кваранта

Атина, 20. фебруара. — Из Кр- фа се јавља да је јуче око 11 сати у јутро грчка морска дивизија у бојном поретку упутила се на сје- вер пратећи више транспората. Око једног сата и по бомбардовала је Санти Кваранта. Становништво Кр- фа чуло је канонаду као далеку грмљавину. Према телефонском са- општењу, Турци није су ни одго- варали већ су утекли. Око 11 сати у вече транспорти су се вратили. Трупe грчке су заузеле Санти Ква- ранта; турска артиљерија уништена. Прески Биро потврђује званично искрцавања и заузеће С. Кваранта од стране грчких трупа.

Бугарско-румунски спор

Румунија прима посредовање велесила

Букурешт, 20. фебруара. — Фран- цуски посланик учинио је корак код министра предсједника поднијевши му у име посланика великих сила бугарску формулу и питао да ли ће такође Румунија предати ствар велесилама. Мајореску је одговорио да без разматрања формуле, коју је Бугарска усвојила, влада румун- ска усваја посредовање велесила, али без икаквих других обавеза, као што је раније ријешио био ми- нистарски савјет.

Пад Јањине

Понуда за предају

Атина, 21. фебруара. — „Агенси- ја“ јавља да је ушљед сјајне побједи грчке војске Ђсад паша понудио Диодок у предају Јањине.

Улазак Грка у Јањину

Атина, 21. фебруара. — Јутрос у 9 сати Ђенерал Сузо на челу три ескадрона ушао је у Јањину. На Бизанију се вију грчке заставе.

Вијести из Србије

Принц Ђорђе. Забрана аеропланима

Биоград, 22. фебруара. — Принц Ђорђе отпутовао за Ницу. — „По- литика“ доноси да је краљ потвр- дио наређење којим се забрањује летење страних аероплана изнад српских земаља за вријеме рата.

Конференција амбасадора

Посредовање велесила

Лондон, 22. фебруара. — Амба- садори су се данас састали у мини- старству иностраних дјела; сједница је трајала два сата и по; идућа сјед- ница биће у уторник. Ни министри, ни изасланици балкански у Лондону нијесу још обавијештени о одлуци савезника односно предлога посре- довања велесила.

Аустрија и рат на Балкану

Распус резервиста. Конгрес „Арбанаса“

Беч, 22. фебруара. — Социјали- стички посланици поднијели су представку којом се тражи распу- штање резервиста позватих под за- ставу и траже да се та представка метне на сјутрашњи дневни ред. То је тражење одбијено. — Шок, чешки радикал, и Тресић, Хрват, интерперирали су владу због арба- наског конгреса у Трсту, стога што је исти био под заштитом Аустрије и што се на њему жестоко напа- дала Србија.

Из народа

Посјета болница у Улцињу

Улцињ, 17. фебруара

Знаменити дани, које ево пет мјесеци преживљује сва српска нација, нијесу о- стали неопажени ни питомом Улцињу. Ужасна рика и грмљава мурићанских ха- убица и брзометних топова па чак и митраљешка паљба проламају небеса и одјекују Улцињом тако јако, да нам се чини е се борба води не на 35 киломе- тара даљине од вароши, него у сасвим непосредној близини од 5—6 километара. Но, то је ваљда ехо величанственог чина којим се крунише слава црногорског о- ружја. Тај свечани чин нашег оправданог прегнућа, као и положај мјеста, довео је у нашу средину и нашу браћу Русе, да нам у овим најтежим приликама помогну и притекну у помоћ у његи и лијечењу наших рањених и обољелих бораца.

Руски Црвени Крст из Петрограда за- ступљен је петроградским и харковским одјељењем, који су још у октобру прошле године дошли овдје, и оба својим радом и заузимањем, наспрам рањених и болесних ратника, како самих љекара тако и оста- лог помоћног персонала, заслужује од нас доживотну благодарност и призна- ње, коју благодарност и иначе ми Црно- горци од давнина гајимо у нашим срцима на спрам свих њих.

До сад из три пут Њ. Кр. Височанство Књаз Мирко нарочито је долазио из Мурићана, по тешким и непролазним пу- товима, да посјети руске болнице и њи- хове клијенте — наше рањене ратнике, који у оба одјељења сада нема више од 80, премда болничка опрема може при- мити до 200 рањеника. Његов долазак и посјета изазвала је код свих рањеника особито расположење, тим више што су сви удостојени најљубазнијим поситива- њем од стране његове до најмање ситу- нице. Особиту пак пажњу поклонила је и Њено Кр. Височанство Књагиња Ната- лија, која је 13. о. м. нарочитим јахтом дошла у Улцињ да посјети рањене бор- це наше, заједно са Њ. Кр. В. Књазом Мирком, којом приликом Књагиња се нај- милостивије распитивала за тешкоће рана појединих, и многе новчано обдарила. Тога дана су посјетили и нашу саборну цркву, којој је Књагиња приложила 50 перпера, а за варошку сиротињу преко предсједника општине дала је 150 пер- пера, која свота је најсиромашнијима у очи мјесних поклада раздијељена.

Улцињско грађанство је са особитим задовољством поздравило први долазак Књагиње Наталије, с надом да ће, по свршетку овога крвавог рата, Улцињ бити срећан да га чешће походи.

Улцињанин

Привредни значај Црне Горе

— Страни листови о Ц. Гори —

У страним листовима износи се овај извјештај о привредном значају Црне Горе.

Целокупан увоз Црне Горе у год. 1910 износио је 8 милиона круна. Од тога долази на: А. Угарску 4½ милиона круна, Италију 1 милион круна, Турску 1 милион круна, Немачку ½ милиона круна, Енглеску 0,4 милиона круна. Остатак увоза долази на Француску, Србију, Русију и Грчку. У последње вријеме нарочито од 1907. године Немачка учествује све већим процентом у увоз Црне Горе. Тако је њен увоз у Црну Гору године 1907. износио 18.898 круна, док међутим у годину 1910 он се попео на ½ милиона круна. Немачка увози у Црну Гору највећма шећер, сирове и штављене коже, плугове, свилу, робу и т. д.

Извоз Црне Горе је мањи од њеног увоза. Она извози у Италију: коње, говеда, козе, А. Угарску: коже од оваца и коза, вуну, и у Србију: суву рибу из Скадарског Језера.

Увоз и извоз иде преко пристаништа Бар—Вир-Пазар, који су везани једном пругом жељезничком узаног колосјека, а која је 42 км. дугачка. Саобраћај пак између Вир-Пазара и вароши Ријеке и Плавнице, које се налазе на обалама Скадарског Језера, с једне и између Скадра с друге стране, врши се помоћу лађа. Највеће трговачко мјесто у Црној Гори Подгорица још није везана са већ поменутом жељезничком пругом и ако је пруга Вир—Пазар—Подгорица, која има у дужини 12 км., већ трасирана. Ушљед тога што унутрашњост земље није везана жељезницама до пристаништа, влада често застој у саобраћају.

На поменутој прузи Бар—Вир-Пазар транспортовано је у год. 1911 робе у тежини 140.000 твара. Приходи од ове пруге као и од лађа припадају једном талијанском друштву, које носи име „Comptaria di Antivari“ и то према уговору за 60 година. Ово је друштво основано са задатком да сагради жељезнице и пристаништа.

Пристанишни радови у Бару су већ толико коракнули, да уз молу, која је дуга 250 метара, у исто вријеме могу пристати три лађе од по 1000 тона.

Од године 1910, постоји између Цетиња и Котора с једне и Цетиња—Ријеке—Подгорице и Никшића с друге стране саобраћај са аутомобилима. Ова служба аутомобилима је аустро-угарска установа. Између пристаништа Бара и Улиња uveden је свакодневни поштански саобраћај и то поштанским колима.

Црна Гора је због своје романтичности од увјек примамљивала стране путнике. Број истих износи годишње 5—6000 хиљада људи.

Црногорска трговачка флота састоји се из 36 лађа једрилица са 3738 тона. Бар и Улињ додирују а. угарске лађе два пута недељно. А лађе друштва „Puglia“ додирују Бар четири пута а Улињ једанпут недељно. Лађе друштва „Ungaro-Croata“ додирују ова поменута пристаништа пет пута у мјесецу. Осим тога пристају у Бару и обе лађе: 5 аустријских, 1 немачка, 2 грчке и 1 талијанска са скупа 7874 тона и 133 лађа једрилица разних застава са укупно 7269 тона

Дневник

Отишао с Цетиња Његово Величанство Краљ јутрос је отпутовао на Ријеку.

Јубилеј куће Романова. У сриједу пред вече био је у манастирској цркви парастос умрлим члановима царско-руске владарске куће Романова. У четвртак у 10 сати било је у истој цркви моленствије, коме су присуствовали Његово Величанство Краљ и Његово Краљ. Височанство Књаз Нашљедник с члановима Краљевске Породице, а били су и чланови дипломатског кора, Краљевска Влада, државни великодостојници и виши чиновници и т. д. У подне је у руском посланству био ручак, на коме је била уз особље посланства, и овдашња руска колонија. И у одредима руског Црвеног Крста у Улињу тога дана било је моленствије.

Отпутовао. Г. др. фон Диринг, универзитетски професор и власник санаторијума у Грацу, био је први лекар, који је у другом периоду рата, дошао у нашу земљу и ставио јој се на расположење. Г. др. фон Диринг био је у Дубровнику на одсуству када је велики број рањеника донесен на Цетиње и он је на први глас да се оскудијева у лекарима похитао на Цетиње и предузео личнечење и његовање рањеника, које већ сада неколико лекара видају. За вријеме свог боравка г. фон Диринг поклањао је нашим

рањеницима највећу пажњу и старање, зашта нас је задужио све скупа дубоком захвалношћу, што му је и с највишег мјеста изражено. Успомена на његов благотворни рад урезана је у захвалним срцима свих рањеника, који с пуно поштовања изговарају име његово.

Отпутовали. Г. др. Рачић, лекар из Сплета, који се са још двојицом лекара из истог мјеста, ставио на расположење нашем Цр. Крсту, радећи све до сада у горњем одељењу Владиног Дома, отпутовао је с г-ђом јутрос с Цетиња. Брзи повратак г. др. Рачића потекао је од тула што је његов санаторијум остао без оператера. За ово вријеме док се г. др. Рачић био на Цетињу били смо у могућности да изблиза пратимо његов рад и можемо рећи, да је за ово релативно кратко вријеме са својим г. г. колегама учинио врло много. Деловао је неуморно, савјесно, марљиво и с дубоким познавањем ствари и преданошћу, па му је и рад био успјешан чак и онда када су биле најтеже и најопасније операције. Ни његова болећива г-ђа супруга за ово вријеме није сједјела скришених руку, него је обилазила непрекидно одељења болнице блажећи својим благим ријечима и пажњом болове рањеника. Зато су и г. и г-ђа оставили најљепше успомене међу рањеницима, који су се с њима праштали сузних очу. Пред њихов полазак Његово Величанство Краљ изволио је примити у аудијенцију и похвалити њихов рад међу рањеницима. Желећи им срећан повратак у милу нам Далмацију, изражавамо им у име рањеника најдубљу захвалност.

Манифестације. Јуче послје подне радосни глас о паду Јањине муњевитом брзином пролетио је кроз цијелу приестоницу. Радост је у грађанству била таква, да је није могло угушити, него је дало израза свога одушевљења због ове најновије побједи савезничког оружја. Пјевајући патриотске пјесме грађанство је у дугој поворци прошло кроз приестоничке улице манифестирајући и зауставило се пред станом овдашњег грчког посланства. Ту је клицало, пјевало и бурним поклицима изазвало грчког посланика г. Евгенијадиса, који се указао на балкону поздрављен громогласним усклицима. Г. посланик се срдачно грађанству захвалио, кличући Црној Гори, нашта су манифестанти наставили пут пјевајући. И пред посланством Краљевине Србије зауставили су се и ту приредили бурне овације, а тако исто и пред посланством Краљевине Бугарске, кличући балканском савезу и желећи побједу савезног оружја. Поворка се најзад зауставила пред општинском гдје се уз бурне поклике разишла у најбољем реду. Глас о паду Јањине у цијелој земљи изазвао је највеће одушевљење.

Књижевност

Ослобођење. Ову најновију збирку пјесама Мићуна Павићевића, од којих су неке и у нашем листу изашле, „Nase Jedinstvo“ овако приказује: Ово је нова збирка са 15 пјесама старог нам знања у вилинском рају Мићуна М. Павићевића; штампана на Цетињу. Као све и ове су му јаке, са пуно топлине и жара. Највише привлаче, освајају јер, при читању, ћутите да су потекле из дна једног дубоког, чистог патриотског срца. Има ту мисли и изражаја заоденутих у лепоту поезије — а нама се чини да је овом збирком далеко одскокнуло од познатих му „Старих мотива“ што значи: Павићевић је на путу да се приближи првим нашим патриотским пјесницима, или боље: већ им је јако близу. Његова је поезија обасјана ведрином, и са пуно оригиналног облика, а пламене, жестоке, ватрене тежње у висину. Увјерен је идеалист. И за то је тако симпатичан.

Два Султана. Пјесма Луке Танова. Друштва Тискара 1913. Цијена 20 пара. — Спјевана је осмерцем, а по мишљењу „N. Jedinstva“, ова ће сигурно постати популарна. Уз то додаје овај лист: „Пуна поезије, мисли узвишених, пјесничких облика, прави одјек побједа, славе побједитеља, туге Султана. Читајући, јер познамо лично пјесника, а није баш премлад, намеће се питање: — гдје је био до сад овај пјесник у пуном и правом смислу ове ријечи?“ Пјесма „Два Султана“ одиста је лијена и ми је — штампана је латиницом — препоручујемо.

Послије печалбе

„Војвода сазове састанак у селу. Дођоше предсједник и кмет са неколико старца. Ми стојимо десно, сељаци гологлави на лијево, а војвода Долгач сједи у средини с пушком преко кољена.

— Гдје су вам људи и моци?
— Нема их, војводо... Отишли су на печалбу (зараду) — одговарају сви заједно, покорно, пренемајући се.

Онда настаје жаљење, тужење и довијање. Сељачка заиста, драг и кучице! Војвода само скупља и одмах суди по здравом разуму. Најближа је казна: странце батине, па одмах смрт. Пресуда је извршена, а апелације нема.

Двојицу младих сељака, који тек што се повратили са дугогодишње печалбе, почеше старци оптуживати ради издаје. Путовали с Арнаутима и још неких ранијих ситних гријехова. Све су то тек била јака сумњичења, позјештања са сељачком напослџу и ниским непријатељством. Али кад их војвода упита:

— Примате ли их на душу?
Они се узврдаше. Почеше препредено један другог испод ока погледавати, као да се договарају.
— На а, ово... војводо, како ти пресудило...
— Да није тако, ко би радије од нас?
— Ко зна, шта још могу учинити?..

Но војвода се не задовољи с оваквим сумњивим одговорима. Он понови своје питање тражећи да му јасно одговоре: — да или не?

Сељаци се најбоше у првипцу. Ако кажу: не, могао би се војвода наљутити, па све редом избатишати. Шта су онда оптуживали некога, кад нијесу били на све спрезни? А ако одговоре: да, куд ће им душа? Није то мали гријех уништити двојицу људи, у најбољем добу, у најбољој снази. А обојина су још и оженили. Немајући куд, они ућуташе као да се мало замислише, а онда један просиједи старчић с лукавим очима и пласнатом главом иступи мало од осталих, лицемјерно погледа у небо, прекрсти се и рече:

— Бог да им душе прости! — примамо.
— Примамо, војводо... једна се одазваше остали. Против своје воље прође ме зава језа.

Да ми је само знати, шта се сад збива у душама ових људи, који су већ напола у гробу, и која онако хладнокрвно оправштају грехове душама још живих људи? Сигурно какав фарисејски завјет или каква језујтска логика — и све је оправдава, све опростито. Види се, да им то није први пут. У овој јаловој и тужој земљи без реда и културе, гдје скоро сваки трећи човјек мирно носи на души по које убиство, и гдје се крети и жми Богу прије извршења злочина, а послје иде на завјет у цркву — то није ништа нова. Никад се згодије не сјетих ријечи атеисте Хумеа: „Моја невјера вриједи више него њихова вјера“.

И војвода осуди на смрт двојицу младих, можда пених људи.

Гдемо сам их нарочито. Као да нијесу сељаци. Као да немају ни вида, ни слуха, ни срца, ни думе, стоје мирно, непомично, и као да не чују странцу пресуду својих другова, које позивају од кољенке, којима су можда кумови или рођаци. Чак се нико и не покрену, ниције ово не затрпета, ниједа мишић не задрхта. Као живи на мањим вјепови од бркови.

Увијек сам био противав оваквом суђењу.

Кажних ће само страшних часова и изненађења доживјети још вечерас ти исти осуђени људи? Не знајући још ништа у њиховој вући ведејде сад све плаћа од срце и несла. А како и не би! Тек што су се оженили једно раце јесени кад сељаци живе тако у обалу и без рачуна и тек што су провели неколико старих, медених месеци, већ се оправштају с кумов, селом и огађицом, и остављају своје младе жене жалосне и трудне да их опет послје неизвјесног броја година или можда никад не дочекају чисте као дјевојке са живом и здравом дјеном. Колико је само да то вријеме отишло у неопрат уздаха, чежња и самарија?! За ових дугих зимских вођа у топлој собици, кад се не може ни спавати ни радити, пола живота би дали да се могу бар само на неколико минута састати. Да се виде, да се пољубе и изриче страшно, искрено не водећи рачуна ни о прошлости ни о будућности, па ви о самом животу.

А тај је час сад сам одједном допао.

Са нешто црпавице, што су годинама штедили откидајући од уста, вратилих им се најзад мужевн здрави весели. И ове жене, које су се досад морале сакривати као гуге, и које нијесу сјјели изаћи пред мушкарца, сад се слободно разговарају, оста-

ју на само, слободно се гле и љубе са својим мужевима, подижући им се с бесконачном љубави, ропски, фанатички. Послије толико година наде и очекивања зар има нешто, што би им ове могле одбити? Да затраже и живог меса, оне би им давале све комад по комад до голе буше...

Војвода одреди петорицу, да још вечерас изврше пресуду.

Сељаци као да се тада сјетили, да ту нема шале; као да им тек тада пред очи изађе она она црна жалост и несрећа, коју су нанијели својим друговима, а која би једног дана могла закупати и њихово врата — почеше се све један са другим опрезно измичити под разним изговорима; и развиоше се, као да се плаше чега или стеге на зло. А ја, сам пресретав што ме нијесу одредили, да извршим то страшно дело, драговољно одох сам на стражу, настојећи да не мислим више на то, да се умирим, да заборавам данашњи дан.

Сиркавало се. На ведром небу црвенило се још неколико обличака од ватреног сунца, које је већ давно легло западу. Још брегови и врхи крковити сеоских кућица као да су били ружичасто обојадисани; шта више и лишће и пвијеће и трава и дрвје и читав тихи крај вијансирао је у ружичастој боји. Лежао сам за једним дубоком дивљег бокора спуштајући весело зупање вечерњих буба и ситних лептира, који су се купили око мирисних грмова расцвјетале вресе. Готово да је то вече напачило јутру, потпуној зори, само да нијесу све гушће ноћне сјенке падале око мене. Већ засвијетлише неколико жижка тамо доље у тамном и мртвом селу — изгуби се у обичној, мопотаној ноћи.

Б. М.

ОГЛАСИ

Подгоричка Банка у Подгорици

одржавала је 17. тек сједницу Управног и Надзорног одбора, те је био на истој предлошен и биланс за прошлу 1912. год. Чиста зарада по одбитку 5% пореза, 10% додације резервном фонду и 6% тантијеме изнаша око 7¼⁰ од главнице.

Ради раздиобе чисте зараде није се могао учинити закључак, јер сједница услед одсуства више чланова није била пуноважна, а када прилике дозволе сазвати ће се нова сједница, да учини предлог на раздиобу главноткупштини.

Уједно је примљено на знање, да послови банчини обзиром на изванредне постојеће прилике теку у потпуном реду и да је нада, да ће се, када наступе нормалне прилике све гране банкарских послаа знатно развити. Р. 115, бр. 3, 1, 1

П. п. бр. 1, 12—50

На „Цетињски Вјесник“ најбоље се претплатити код поште.

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА

ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући дунавска улица бр. 10

У Српству највећа трговина и радионица за српске црквене, правне, најмат одежда, небла, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја (које цвјетови), целиваћа на лиму, икона на платну и на дрвину и т. д. Израђујемо барјаке, заставе за свака друштва, од најједноставнијих до најскупотијених, везене са златом и сивилом. Призната радионица као најдобротворнија, иконостаса, Христових гробова, певница и т. д. добра радионица свештеничких хаљина и велики избор шешира, камилавки и појаса. Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а сваку наруџбину извршујемо тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани цјеновник шаљемо на захтјев бадава.

Адреса за наруџбине:
Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidek)
Europe Hongrie бр. 29, п.п. 2830